

KELİME

ذَهَبَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ

Okula-a gitti.

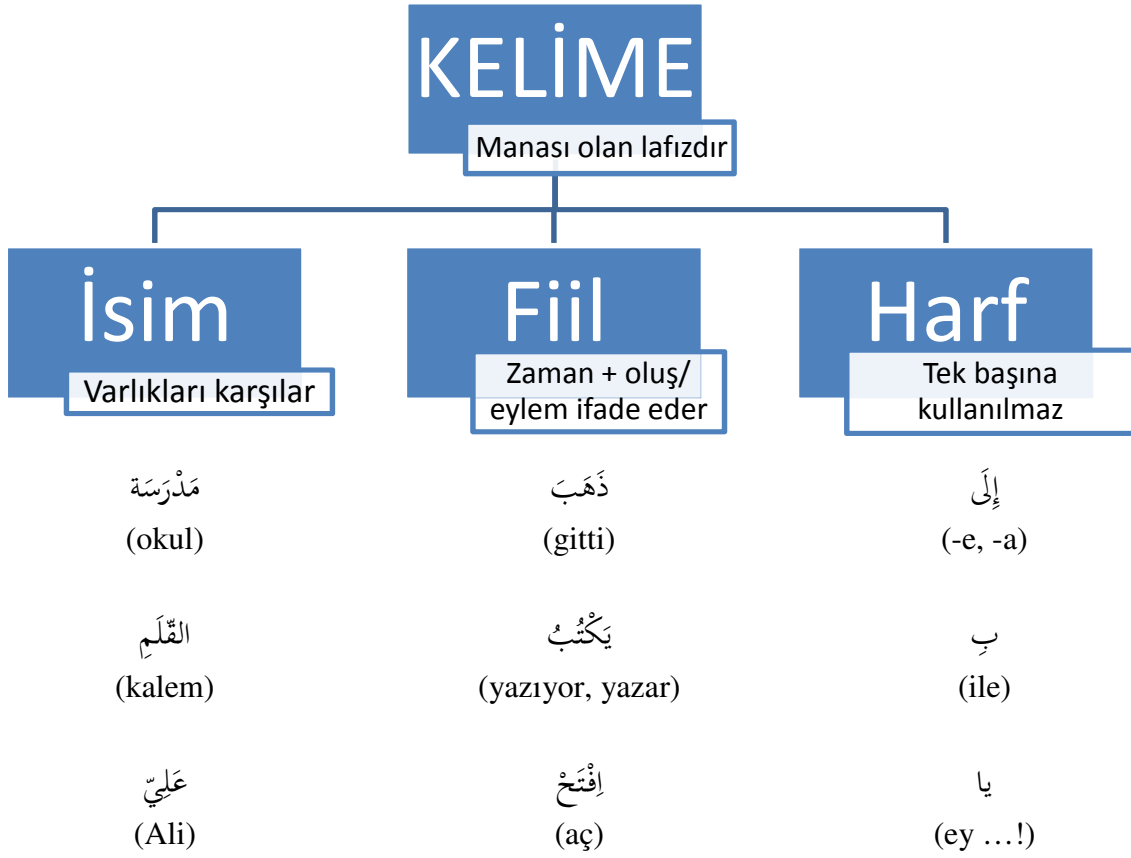
Dilde sesler kelimeleri, kelimeler de cümleleri meydana getirir. Yukarıdaki ifade bir cümledir ve şu üç kelimedenden oluşmaktadır:

- Okul (مَدْرَسَة)
- -a (إِلَى)
- gitti (ذَهَبَ)

Bu kelimeler tek tek incelendiğinde her birinin diğerinden farklı olduğu anlaşılır. Sizce bu kelimelerin arasındaki fark ne olabilir?

Arapçada sözcükler kuşattıkları anlam bakımından temelde üçe ayrılır: isim, fiil ve harf (buna edat da denilebilir). **İsim** canlı-cansız, somut-soyut tüm varlık ve olayları karşılayan sözcüktür. **Fiil** geçmiş, şimdiki, geniş veya gelecek zamanda bir oluş ve eylem bildiren sözcüktür. **Harf** ise manası ancak bir başka sözcükle tam olarak ortaya çıkan sözcüktür. Burada harften kastedilen kelimelerin kendilerinden meydana geldiği alfabe harfleri değildir. Yukarıda verilen cümlesini oluşturan üç kelime birini diğerinden ayıran TELAFFUZ ve ANLAM farkı taşır.

- إِلَى harf-i cerdir. Tek başına bir anlam ifade etmez.
- ذَهَبَ mazi fiildir. Bir iş veya eylemin geçmişte gerçekleştiğini anlatır. Telaffuz itibariyle cümlede hangi konumda gelirse gelsin son harfi fetha harekeli olur.
- مَدْرَسَة isimdir. Öğrenim faaliyetinin yürütüldüğü mekâna ad olmuştur. ذَهَبَ sözcüğünde olduğu gibi anlamında bir zaman sınırlaması bulunmamaktadır. Öte yandan başına elif-lâm alması ve harf-i cer kabul etmesi fiillerde bulunmayan bir durum olup başka cümlelerde son harfinin harekesi değişebilir.

FiİL ve Sülasi Mücerred Fiil

Nasıl tanınır?

Nasıl okunur?

Nasıl anlamlandırılır?

- **Sülâsî:** Kök itibari ile üç harfli olması. كَتَبَ (yazdı) ve كَاتَبَ (yazıştı) fiilleri kök itibari ile üç harfli oldukları için sülâsî olur ama دَحْرَجَ (yuvarladı) fiili kök itibari ile dört harfli olduğu için sülâsî olmaz.
- **Mücerred:** Başına veya ortasına ek almaması, sadece sonuna çekim eki alması. Örneğin dört harften oluşan كَاتَبَ (yazıştı) fiili fâelfiil ile aynelfiil arasına ek aldığı için mücerred olmaz. Ama yine dört harften oluşan كَتَبَا (ikisi yazdı) fiili mücerred olur. Çünkü başına veya ortasına değil sonuna ek almıştır.

Mazi Fiil

Mazi fiilin vezni فعل olup örneđi كتب fiilidir.

VEZNİ	ÖRNEĐİ
فعل	كتب

Buna göre كتب fiilinin ilk harfi olan ك harfi الكلمة, ikinci harf olan ت harfi عين ve son harf olan ب harfi de لام الكلمة olur. Bu durum diğer bütün sülasi mücerred mazi fiiller için geçerlidir.

ل	ع	ف
↓	↓	↓
ب	ت	ك

“Sülasî mücerredin mazi kipi” tanımlaması fiilin şu üç niteliği taşıması anlamına gelir:

- **SÜLASİ:** Kök itibari ile üç harfli olması. كَتَبَ (yazdı) gibi.
- **MÜCERRED:** Fiilden fiil yapım eki almaması (çekim eki alabilir). Örneğin aynı kökten gelen كَاتَبَ (yazıştı) fiili yapım eki aldığı için mücerred olmaz.
- **MAZİ:** Geçmiş zaman anlamı taşıması. Aynı kökten gelen يَكْتُبُ (yazıyor) fiili başına aldığı ek sebebiyle şimdiki veya geniş zaman anlamı taşır.

Sülasî mücerred mazi fiillerin malum (etken) kiplerinde okunuş usulü şöyledir:

- İlk harfin harekesi fethalıdır. كَتَبَ (yazdı), ظَلَمَ (zulmetti), فَعَلَ (yaptı) ve نَظَرَ (baktı) gibi. Fakat fiil malûm (etken) değil de meçhul (edilgen) bir yapıya sahipse o zaman ilk harf dammeli okunur: كُتِبَ gibi.
- Orta harfin harekesi aynı fiil için değişmez (كَتَبْتُ - كَتَبَ). Farklı fiillere göre değişebilir ki şu üç örnekten biri gibi olur (حَسُنَ - عَلِمَ - نَصَرَ).
- Son harfin harekesi kendisine bitişen eke göre değişebilir (كَتَبْتُ - كَتَبُوا - كَتَبْنَا - كَتَبَ). Bu ekleri tanımak, fiilin telaffuzunda ve anlamında gerçekleştirdikleri değişimi kavrama, diğer mazi fiilleri tanıma, okuma ve anlamada son derece önemlidir.

Üçüncü Şahıs (O - o ikisi - onlar)

Üçüncü şahıs mazi fiil çekimi:

3. şahıs eril (ĞÂİB)		
كَتَبُوا	كَتَبَا	كَتَبَ
yazdılar	ikisi yazdı	yazdı

3. şahıs dişil (ĞÂİBE)		
كَتَبْنَ	كَتَبَتَا	كَتَبَتْ
yazdılar	ikisi yazdı	yazdı

Aşağıdaki tabloda bu altı fiil eklerinden ayrıştırılmıştır. Aldıkları ek sebebiyle iki fiilin lâme'l-fiilin okunuşunda değişim olmuş diğerleri yalın halindeki durumunu korumuştur.

	Aldığı ek	Fiil	
O	-	كَتَبَ	♂
O ikisi	...ا	كَتَبَا	
Onlar	...و	كَتَبُوا	
O	...تْ	كَتَبَتْ	♀
O ikisi	...تا	كَتَبَتَا	
Onlar	...نَ	كَتَبْنَ	

Fiile bitişen ekler hem fiilin failini temsil etmekte hem de fiilin son harfinin okunuşunda değişikliğe yol açmaktadır. Buna göre özellikle çoğul çekim eki bitişen fiillerin son harfindeki değişikliğe dikkat ediniz. Diğer bazı fiiller ve eklerin bu fiillerin anlamında sebep olduğu değişiklik

İkisi bildi (eril)	عَلِمَا	←	عَلِمَ	Bildi
İnkâr ettiler (eril)	كَفَرُوا	←	كَفَرَ	İnkâr etti
İndi (dişil)	نَزَلَتْ	←	نَزَلَ	İndi
İkisi güzel oldu (dişil)	حَسُنَّتَا	←	حَسُنَ	Güzel oldu
Çıktılar (dişil)	حَمَلْنَ	←	حَمَلَ	Çıktı

İkinci Şahıs (Sen - İkiniz - Siz)

İkinci şahıs mazi fiil çekimi:

2. şahıs eril (MUHÂTAB)		
كُتِبْتُمْ	كُتِبْتُمَا	كُتِبْتَ
yazdınız	ikiniz yazdınız	yazdın

2. şahıs dişil (MUHÂTABA)		
كُتِبْتُنَّ	كُتِبْتُمَا	كُتِبْتِ
yazdınız	ikiniz yazdınız	yazdın

Aşağıdaki tabloda bu altı fiil eklerinden ayrıştırılmıştır. Aldıkları ek sebebiyle iki fiilin lâme'l-filinin okunuşunda değişim olmuş diğerleri yalnız halindeki durumunu korumuştur.

	Aldığı ek	Fiil	
Sen	...ت	كُتِبَ...	♂
İkiniz	...تُمَا		
Siz	...تُمْ		
Sen	...تِ		♀
İkiniz	...تُمَا		
Siz	...تُنَّ		

Fiile bitişen ekler hem fiilin failini temsil etmekte hem de fiilin son harfinin okunuşunda değişikliğe yol açmaktadır. Buna göre özellikle çoğul çekim eki bitişen fiillerin son harfindeki değişikliğe dikkat ediniz.

Çıktın (eril)	خَرَجْتَ	←	خَرَجَ	Çıktı
İkiniz terk ettiniz (eril)	تَرَكْتُمَا	←	تَرَكَ	Terk etti, bıraktı
Taptınız (eril)	عَبَدْتُمْ	←	عَبَدَ	Taptı
Vardın (dişil)	بَلَغْتِ	←	بَلَغَ	Vardı, ulaştı
İkiniz kaldınız (dişil)	لَبِثْتُمَا	←	لَبِثَ	<u>Kaldı</u>
Bindiniz (dişil)	رَكِبْتُنَّ	←	رَكِبَ	Bindi

ALİŞTIRMALAR

(1) Verilen mazi fiilleri harekeleyiniz.

خرجت ← خرجتما ← خرجت ← خرجتم ← خرجتما ← خرجت ← خرجتما
 تركت ← تركتما ← تركت ← تركتم ← تركتما ← تركت ← تركتما
 عبت ← عبتما ← عبت ← عبتم ← عبتما ← عبت ← عبتما
 بلغت ← بلغتما ← بلغت ← بلغتم ← بلغتما ← بلغت ← بلغتما
 لبثت ← لبثتما ← لبثت ← لبثتم ← لبثتما ← لبثت ← لبثتما
 ركبت ← ركبتما ← ركبت ← ركبتم ← ركبتما ← ركبت ← ركبتما

(2) Aşağıda verilen mazi fiilleri aldıkları eklere göre tablodaki uygun sütuna yazınız.

- لبثتما - بلغت - لبثتن - عبتما - تركت - ركبت - لبثتم - بلغت - خرجتما - تركت - لبثتن - خرجت -
 خرجتم

كتبت	كتبتما	كتبتم	كتبت	كتبتن

(3) Aşağıda verilen mazi fiillerin kökünü ve Türkçe karşılıklarını yazınız.

Anlamı	Fiil	Kökü	Fiil	Anlamı
yazdınız (eril)	كتبتم	كتب	كتبت	yazdın (dişil)
	خرجت		خرجتن	
	تركت		تركتم	
	عبتم		عبتما	
	بلغت		بلغتن	
	حملتم		حملت	
	نزلتما		نزلت	

Birinci Şahıs (Ben - Biz)

İkinci şahıs mazi fiil çekimi:

1. şahıs (MÜTEKELLİM)		
كَتَبْنَا	كَتَبْنَا	كَتَبْتُ
yazdık	ikimiz yazdık	yazdım

Aşağıdaki tabloda bu altı fiil eklerinden ayrıştırılmıştır. Aldıkları ek sebebiyle iki fiilin lâme'l-fiilin okunuşunda değişim olmuş diğerleri yalnız halindeki durumunu korumuştur.

	Aldığı ek	Fiil	
Ben	تُ...	كَتَبْتُ...	
İkimiz	نَا...		
Biz	نَا..		

Fiile bitişen ekler hem fiilin failini temsil etmekte hem de fiilin son harfinin okunuşunda değişikliğe yol açmaktadır. Buna göre özellikle çoğul çekim eki bitişen fiillerin son harfindeki değişikliğe dikkat ediniz.

Açtım	فَتَحْتُ	←	فَتَحَ	Açtı
Girdim	دَخَلْتُ	←	دَخَلَ	Girdi
Duydum	سَمِعْتُ	←	سَمِعَ	Duydu
Gönderdik	بَعَثْنَا	←	بَعَثَ	Gönderdi
Yükselttik	رَفَعْنَا	←	رَفَعَ	Yükseltti
Şahitlik ettik	شَهِدْنَا	←	شَهِدَ	Şahitlik etti

ALİŞTIRMALAR

(1) Verilen mazi fiilleri harekeleyiniz.

خرجنا	-	خرجت	رفعنا	-	رفعت	فتحنا	-	فتحتُ
تركنا	-	تركت	شهدنا	-	شهدت	دخلنا	-	دخلت
عبدنا	-	عبدت	علمنا	-	علمت	سمعنا	-	سمعت
ركبنا	-	ركبت	حملنا	-	حملت	بعثنا	-	بعثت

(2) Aşağıda verilen mazi fiilleri aldıkları eklere göre tablodaki uygun sütuna yazınız.

- علمت - ركبت - رفعنا - شهدنا - سمعنا - شهدت - فتحت - دخلنا - رفعت - بعثنا - فتحنا - دخلت - سمعت
 حملنا - بعثت

..... : كُتِبْتُ
 ..... : كُتِبْنَا

(3) Aşağıda verilen muzari fiillerin kökünü ve Türkçe karşılıklarını yazınız.

Anlamı	Fiil	Kökü	Fiil	Anlamı
yazdık	كُتِبْنَا	كُتِبَ	كُتِبْتُ	yazdım
	فَتَحْنَا		فَتَحْتُ	
	بَعَثْنَا		بَعَثْتُ	
	سَمِعْنَا		سَمِعْتُ	
	شَهِدْنَا		شَهِدْتُ	
	بَلَّغْنَا		بَلَّغْتُ	
	حَمَلْنَا		حَمَلْتُ	